

приносить своєму творцеві лише 20 фунтів. Згодом автогерой й автогероїня дійшли спільного висновку щодо успіху письменництва, який влучно висловлений в «Автобіографії»: «Більшість з нас – ремісники. Ми робимо те, що вміємо і від чого отримуємо задоволення, і ми хочемо вигідно продати свій витвір. А якщо так, то треба йому надавати тієї форми та розміру, що користуються попитом» [1]. Після набуття слави Сомерсет Моєм почав писати «...не стільки заради грошей, скільки заради того, щоб позбутися задумів, характерів, типів, що переслідують його уяву» [3].

Отже, в автобіографічних текстах Агата Крісті й Моєм Сомерсет малюють подібні картини життя. У дитинстві обидва мають недостатньо соціальних контактів, особливо дітей одного з ними віку, сформовану як наслідок сором'язливості вважають вадою і в книжках знаходять краще товариство. Проте автогерой Моєма, на відміну від автогероїні Агати, змалку усвідомлює свою схильність до письменництва і розвиває її. Обидва переживають вибух творчого натхнення після роботи в медицині та фармації. Успіх їхніх творів, що приходить з дебютом, підтверджується кількістю видань і кіноадаптацій, а також високими гонорарами. Агата Крісті пише твори інтуїтивно, не претендуючи на професіоналізм, тоді як Сомерсет Моєм розробляє цілі формули письменницької майстерності, панівною серед яких є «ясність, простота, милозвучність». Варто зазначити, що королева детективу не робить пріоритетним досягнення успішності у своєму хобі (вона ніколи не називає письменництво професією), тоді як Моєм будує навколо кар'єри все своє життя.

Література

1. Кристи А. Автобіографія. URL: <https://readli.net/avtobiografiya-2/> (дата звернення 1.10.2020 р.)
2. Лежен Ф. Когда кончается литература? *Автобиографическая практика в России и во Франции*. Москва: ИМЛИ РАН, 2006. С. 261-275.
3. Моэм У. С. Подводя итоги. URL: http://loveread.ec/view_global.php?id=22133 (дата звернення 1.10.2020 р.)

Олійник Е. В.,

кандидат філологічних наук, доцент,
Бердянський державний педагогічний університет

З'ЯСУВАЛЬНІ ВИСЛОВЛЕННЯ НАГАДУВАННЯ ТА ВИПРАВДАННЯ В ГАЗЕТНОМУ СТИЛІ

Стилістичні вимоги сучасного суспільства найповніше віддзеркалює мова засобів масової інформації. Зокрема, мова газет дає невичерпний матеріал для спостереження за виражальними засобами сучасної української мови, особливе місце серед яких посідають з'ясувальні складнопідрядні речення.

Позалінгвальні вимоги до оформлення публіцистичних текстів скеровують виклад інформації на те, щоб привернути увагу читача до друкованого слова, щоб вплинути не тільки на свідомість, але й на його почуття. Щоб досягти цього, інформація має переконувати в достовірності повідомлюваного, бути аргументованою, зрозумілою і яскравою. Встановлення наукової вартості і практичної здатності з'ясувальних складних речень виконувати ці позалінгвальні завдання пов'язується з визначенням того, які з семантичних різновидів розглядуваних конструкцій фіксуються в публіцистичних текстах.

Як зазначають деякі науковці, повний стилістичний опис синтаксичних одиниць можливий лише за умови врахування їхньої семантичної організації, а також комунікативних особливостей вислову [1, 32].

Дослідженням семантичної структури з'ясувальних складнопідрядних речень займалося чимало мовознавців. Теоретичні аспекти семантики названих конструкцій знайшли відбиття у працях В. А. Белошапкової, Н. С. Валгіної, І. Р. Вихованця, М. У. Каранської, С. Є. Крючкова, Л. Ю. Максимова, Е. В. Олійник, І. І. Слинська. Проте бракує наукових розвідок щодо вивчення стильової специфіки цих речень, що зумовлює **актуальність** дослідження.

Мета нашої розвідки полягає у вивченні семантичних особливостей з'ясувальних висловлень зі значенням *нагадування* та *виправдання*, які реалізують інформативну функцію газетного стилю.

У роботі використовуємо описовий **метод** дослідження та елементи компонентного аналізу.

За допомогою з'ясувальних висловлень мовець може нагадувати слухачеві про певні події, факти. Такі з'ясувальні висловлення ми відносимо до мовленнєвих дій **нагадування**. У головній частині цих висловлень експлікуються перформативні дієслова тільки з семантикою інтелектуальної діяльності (*згадати, забути, пригадати, пам'ятати*). У таких висловленнях мова, як правило, ведеться від першої особи, і зустрічаються вони як у діалогічному, так і монологічному мовленні.

У висловленнях-нагадуваннях мовець з метою відтворення в пам'яті слухача певних фактів або подій вважає за потрібне нагадати йому про них: *Передусім хочу **нагадати** про те, що в першій редакції закону про вибори президента України, який був проголосований спільними зусиллями Тимошенко і Януковича, було передбачено, що всі комісії формуються виключно фракціями Верховної Ради («День», 28.08.2009); Хоча можна **згадати**, що два роки тому президент заявляв протилежне: *дробити підприємство не можна («Дзеркало тижня», 17.05.2008); **Пам'ятаю**, що я ці книжки прочитала на одному диханні, була ними захоплена і все було для мене зрозуміле («Дніпропетровськ», 12.12.2010); Просто усі **забули**, що заборона, яку озвучив Азаров, вже майже два роки існувала («Високий замок», 01.10.2010).**

Отже, аналіз засвідчив, що мовленнєвий акт нагадування базується на прагненні мовця відновити в пам'яті слухача певний перебіг подій, ситуацію, факти тощо.

До інформативних мовленнєвих актів мовознавці відносять **виправдання**, які є реакцією на попередні звинувачення, претензії або образи з боку співрозмовника (співрозмовників) або власне почуття провини мовця через певні вчинки.

Головна частина з'ясувальних висловлень-виправдань містить перформативні дієслова із семантикою розумової діяльності та емоційного стану (*думати, знати, винний*), які переважно вживаються з часткою *не*. З'ясувальні висловлення можуть повідомляти про здійснений власний вибір мовця, який і слугує йому виправданням: *Я думав, що після Помаранчевої революції разом з дітьми житиму в Європі, але цього не сталося* («Львів», 23.11.2010); *Людина не винна, що вона є гомосексуалістом* («Дзеркало тижня», 2012); *З холостого я мав необережність вистрілити прямо в обличчя людині, бо я думав, що холостий – це і справді холостий* («Українська правда», 28.09.2010); *Застрельте, я не знаю, як це може бути в XXI столітті* («Українська правда», 29.09.2010).

Отже, повідомлення про об'єктивні причини вчинків, поведінки, віддання переваги ситуації, яка є бажаною для суб'єкта мовлення, функціонує як виправдання на звинувачення співрозмовника (співрозмовників) і формується у з'ясувальних конструкціях перформативами розумової діяльності та емоційного стану.

Обстежений матеріал показав, що з'ясувальні висловлення інформативного характеру нагадування та виправдання повідомляють факти, якими володіє мовець, слухач або третя особа з метою поінформувати адресата, нагадати або відновити в пам'яті певну інформацію, події тощо, а також сповістити про причини ситуацій, що виглядають як виправдання, і тому повністю задовольняють вимоги двох основних функцій публіцистичного стилю – інформативної та впливової. Такі висловлення дуже часто використовують у репліках інтерв'ю, тому вони є актуальними для газетно-журнальних текстів.

Література

1. Богатько В. В. Синтаксис і стилістика неповних речень у мові сучасної української періодики: навч. посіб. для спецкурсу. Вінниця: Нова книга, 2010. 176 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник. Київ: Либідь, 1993. 368 с.
3. Зайцева В. В. Інформаційний стиль в україномовній газеті. *На ниві української філології* / наук. ред. І. С. Попова, Ю. Ф. Прадід. Дніпро: Пороги, 2003. С. 232–240.
4. Олійник Е. В. Семантика та прагматика з'ясувальних складнопідрядних речень: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2010. 136 с.